Nuala Ní Chonchúir - Andrea Rožić

Nala Ní Chonchúir: VAPAJ SRCA / S engleskog prevela Andrea Rožić

Shurina soba miriše po njoj, miriše tmasto i na mladost. Kad je dignem iz kreveta, obraz joj je naslonjen na moje rame, ali pridigne glavu i natjera se otvoriti oči, bojeći se da nešto ne propusti.

„Mama, igramo se nešto?“

„Da, milo, igramo novu igru.“ Pitam se može li osjetiti miris viskija na meni. Malo sam omamljena, ali nekako sam i bistra kao voda. Nosim Shuru iz njene sobe u kuhinju, tijelo joj je opušteno i toplo u mom naručju. „Moraš popiti ovaj vilinski napitak, dušo, a onda ćemo prileći.“

„Na pod?“

„Da, ljubavi, tu na pod. Vidiš, napravila sam nam udoban krevet.“

Dodajem joj čašu i ona polako guta; stisnula je usne na gorki okus, ali pristaje na igru, smjestivši se na jastuk koji sam stavila na pokrivač na pločicama.

„Laku noć, mamili“, kaže Shura, njezine zadnje riječi.

Odem do štednjaka i sve plamenike otvorim na najjače, zatim legnem kraj nje.

Put u Irsku je dobro prošao. Unajmili smo auto u Dublinu – zlo, smrdljivo mjesto – i krenuli na zapad prolazeći kroz jedan ružni grad za drugim do Connemare. Ondje se kopno otvara prema Atlantiku kao mladenka svome mladoženji; neukroćeno je to, gorko lijepo mjesto kamena i vode. Naša kućica na proplanku bila je oronulo zdanje uz rub močvare hrđave boje. No Ted je vjerovao u svoju poeziju pa je sve bilo glađe i podnošljivije. Ni Sylvijina glava nije ležala na jastuku između nas kao kod kuće u Engleskoj.

Prve smo noći ležali u krevetu, umotani i isprepletenih tijela da se obranimo od propuha, slušajući kako more šiba obalu.

„Osjećam miris algi“, rekla sam.

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/2.2.lt.1

Ted je duboko udahnuo. „Da, stvarno je vonj u zraku, i ja ga osjetim.“ Usnama mi je lagano dotaknuo vrat. „Ili je to tvoj vonj?“ Zario mi je zube u rame i zarežao.

„Prestani! Probudit ćeš djecu.“

Ispružio se na leđa i osjetila sam kako sva nelagoda otječe iz njega; nevjerica koju smo dijelili nad time kako su nam se životi promijenili.

„Irska će biti dobra prema nama“, reče Ted.

„Mislim da hoće.“

Irska koju smo izabrali bila je svijet za sebe; bilo je to mjesto relikvijara i jarkožutog kleka, kamenih zidova i praznine. Ovce crna lica u lijenim grupicama stajale su kao ukrasi uz cestu – bilo ih je više nego ljudi. More je grlilo našu uzvisinu kao par ruku koje tješe.

Činilo mi se da se Irkinje prave da ne žele biti primijećene, ali se naljute kad nitko na njih ne obraća pažnju. Gledala sam ih na ulici u Roundstoneu, kad smo onamo odlazili, i u pubovima. Bile su neugledne i širokog lica i činile su se neraspoloženima. I množile su se. Bože, rađale su djecu i djeca su bila obična kao i one. Irci su mi, doduše, bili zgodni na neki svoj bljedunjav način.

Svakih par dana išla sam biciklom po izbrazdanom putu do seoskog dućana, ostavljajući Shuru da se s ostalima igra u vrtu, dok je Ted pisao za stolom uz prozor. Iza kamenih zidića more se pružalo u daljinu, šuškajući kao uspavanka, a konemarski poniji trčkarali su vrištinama, čvrsti i divlji. Stara žena u dućanu zvala se Bríd i bila je velebno sumnjičava. Preko haljine nosila je smećkastu kutu koja se sjajila od dugotrajnog nošenja.

„A, tu ste“, znala je reći, kad bih prošla kroz vrata, kao da me se očekuje, ali da nisam sasvim dobrodošla. Krenula bi poravnavati oskudnu ponudu keksa, štruca kruha i staklenki, zatim bi nestala kroz zastor od resica da mogu razgledavati u miru. Dućan je mirisao na kuhanu repu i neki drugi snažno slatki miris koji nisam mogla odrediti. Uzela sam što sam trebala – mlijeko, kruh, pačja jaja, pekmez – i Bríd bi se pojavila točno u tom trenutku uz pomirljivo „Da vidimo.“

„Je li sve u redu tamo kod vas?“ reče mi jednog dana, glavom mahnuvši prema Doonreaganu.

„U redu je“, rekoh, usvajajući njezin način govora i smiješeći se kad sam primijetila da to radim.

„Nešto je smiješno?“ upita Bríd.

„Ne“, rekoh. „Zar se ne mogu nasmiješiti?“

Puhnula je kroz nos. „Možete raditi što god želite, gospođo.“

„Uživamo u svježem zraku i djeci se sviđa plaža“, rekla sam, da spasim razgovor.

„A, dječica“, reče i posegne u džep kute da izvadi tri prugaste lizaljke zamotane u celofan. „Za malene.“

„Vrlo ste dragi.“

„U kući Doonreagan nije se rodilo dijete zadnjih sto godina; prokleta je, znate. Ima i duhova.“

„Lijepo smo se smjestili“, rekla sam. „Samo nam smeta vlaga.“

„No. Samo kažem.“ Bríd je nabacila krpu na pult, a zatim mi je okrenula leđa kako bi obrisala prašinu s polica. Dobila sam slobodno.

Mislim da bih voljela da sam imala dobro proživljen život; jednostavan život kakav je imala Bríd iz dućana. Kako je lijepo znati što svaki dan donosi; kako je savršeno živjeti u stalnom krajoliku u kojem jedino voda pridonosi raznolikosti. Ukaljana sam čađom svih svojih brakova. Drugi brak uvijek nosi mrlje neuspjeha prvoga, a što je tek s trećim brakom ili onima nakon toga? Možda se zato Ted ne želi oženiti mnome, iako svaka budala zna da je zadnja veza – doživotna – ona prava, ona kojoj je suđeno da uspije.

Kad smo se upoznali, u Londonu, Ted me uzeo za ruku i izgovorio moje ime, „Assia.“ Nije ga izobličio kao većina ljudi; izgovorio ga je kao da je za njega pronašao novo značenje, kao da je Assia nešto nedodirljivo što želi milovati. Sylvia ga je izgovorila kao većina Amerikanaca – kao da je druga riječ za zmiju.

Kasnije, kad smo David i ja odsjeli kod njih u Devonu, vidjela sam da je Tedu potrebno ono životinjsko, iskonsko, ono drugo, a da je Sylvia svoju divljinu suspregla i postala pitoma majka zemlja. Uredila je sve pokućstvo srcima i cvijećem, djevojački poriv, činilo mi se, i pekla je i kuhala kao da očajnički traži pažnju. Čak je i mene pokušala uplesti u to.

„Assia“, rekla je, „dođi i guli sa mnom.“

„Da gulim?“

„Krumpire“, reče Sylvia. „U ovoj kući treba zaraditi večeru.“

„Ja nikada ne moram zaraditi večeru“, rekla sam i odšetala do Teda i Davida koji su u dnu vrta ležali na ležaljkama i pušili.

Ted je bio zreo za branje, znala sam to, i ubrala sam, iako sam ga pustila da vjeruje da je prvi potez bio njegov. Poruka koju je ostavio u mom uredu nekoliko tjedana kasnije – „Došao sam te vidjeti, unatoč svim brakovima“ – oduševila me; znala sam da je moj.

Loše smo se ponijeli, naravno, prema Sylviji i njihovoj djeci; prema mom Davidu. Općenito ponijeli smo se grozno. Ali što se može reći o tome? Neke ljude ljubav natjera da djeluju iznad društva, pristojnosti i svega toga skupa. I gorko smo ispaštali zbog toga. Ja ispaštam.

Ali Irska. Irska je bila naše idilično utočište; naša zelena i kišna oaza daleko od londonskih tračeva, daleko od Tedovih nepokolebljivih roditelja, od Sylvije, koja je tada već bila duh.

Bila sam i prije u Irskoj – s Davidom – i bilo mi je grozno. Jeli smo neopisivu hranu i gotovo se ugušili u pobožnosti: crkve posvuda i priprosti ljudi bez radosti. U mračnom hotelu u Galwayu odlučili smo se zauvijek razići: ja sam trebala otići Tedu; David u Španjolsku. Tako je i bilo.

A onda je Sylvia učinila ono što je učinila, i dan nakon njene smrti legla sam malo odmoriti, na njezin krevet u njezinu hladnom stanu, i slušala Tedov glas dok je pjevao „Waltzing Matilda“ okupljenima koju su tugovali. Poznajući Teda, shvatila sam da će ubrzo tražiti način da se sakrije, pukotinu u koju se može zavući i samo postojati. Namjeravala sam biti to tajno mjesto, ili barem otići tamo s njime.

Cashel. Ted je rekao da to na gaelskom znači „utvrda“. Cashel je bio naša utvrda, naše sretno utočište. Vodili smo djecu na pecanje na jezero s druge strane brežuljka, pjevajući Veslaj, veslaj, veslaj u brodiću cijelim putem od kućice do obale jezera. Shura je ostala sa mnom na obali, čupkajući travu, dok je Ted stavljao mamce na udice za drugo dvoje. Shura je dopuzala do mene i stavila mi glavu u krilo; pjevala sam naginjući se prema njoj sve vesele pjesme kojih sam se mogla sjetiti. Djevojko, hoćeš li doći? Skupa ćemo divlji timijan brati, dok uokolo vrijesak cvjeta. Češljala sam joj kosu prstima i ljubila njena bucmasta mala bedra.

„Debele noge“, rekla sam. „Gospođica Buca!“

Hihotala se i cerila, pokazujući škrbave zube.

Sunce je bilo blještavo toga dana i Ted i djeca ulovili su pastrve. Skičali su i ponosno mi pokazivali njihova okruglasta, pjegava tijela u kantici za pijesak. Ispekla sam ribu na logorskoj vatri i pojeli smo je, čak i Shura; slatko meso orašasta okusa topilo mi se u ustima, još ga uvijek osjećam.

Ponekad smo gledali muškarce kako s obale na leđima nose male crne brodiće, a djeca su govorila: „Ljudi rakovi, tata. Gledaj, ljudi rakovi!“ Voljela sam one crne ribarske brodice s grimiznim jedrima koje glatko plove po moru. Prije nisam mislila da brodovi mogu biti lijepi. Ribari nisu mnogo pričali s nama, ali djeci su davali komadiće stakla iz mora. Stavljala su ih na prozor kućice uz ostalo blago pronađeno na plaži: kućice volaka, prugaste kamenčiće i poneki plovak s ribarske mreže.

U pubu smo pili crno pivo. Domaći ljudi pili su halapljivo i ja im se nisam dopadala; činilo se da im stvaram nelagodu.

„Možda bi vam bilo ugodnije u stražnjem dijelu“, rekao bi mi gazda. U stražnjem dijelu bio je salon njegove žene koja je imala zdepastog škotskog ovčara kojeg sam se bojala.

„Ne, dobro mi je ovdje.“

„Ho – ona želi biti muško“, nacerio se jedan od starih gostiju.

Pokušali su izvući još boca crnog piva od nas, ali nismo imali novca. Ted je volio čavrljati s njima, a i on se njima sviđao, kao što se uvijek sviđa ljudima; znao je pričati o zemlji i ribolovu i to im je bilo dovoljno.

Bríd iz dućana jedina je pričala sa mnom.

„Trebam ispeći tortu“, rekla sam joj jednog tmurnog jutra u ožujku kad sam ušla u dućan, zadihana od vožnje biciklom.

„Voćnu, je li?“

„Čokoladnu. Sutra je rođendan moje kćeri.“

„Jaja, znači“, reče. „Brašno. Malo Rode.“

„Rode? Zašto, zaboga?“

S umornim izrazom na licu Bríd je uzela paketić margarina; na zlatnom omotu bila je naslikana roda. Obje smo se nasmijale.

„Znate li peći, gospođo?“ Odmahnula sam glavom, a ona je uzdahnula. „Dođite iza da vam pokažem.“

Bríd je nabacila pregaču preko kute i zasukala rukave. Odjednom kao da je oživjela – ptica koja se vinula u zrak nakon predugog stajanja na tlu. Gledala sam je kako sipa brašno i miješa i razbija jaja kao derviš dok sam se ja sklonila u stranu nastojeći se ne osjećati beskorisno. Kuhinja je bila skromno namještena, ali krasna i zapitala sam se je li takvu kuhinju imao i moj otac kao dijete u Rusiji – funkcionalna prostorija koja odiše udobnošću. Kad je torta bila u pećnici, Bríd je spravila čaj i pile smo ga u tišini, slušajući umirujuće otkucaje zidnog sata. Pridigla sam šalicu da vidim kako njen zlatni rub sjaji pod kuhinjskim svjetlom.

„Ručno rađeno u Galwayu“, reče Bríd, kao da je šalica stigla iz dalekog Limogesa.

„Vjenčani poklon?“

Ozarila se. „Tako je.“

Bríd je stavila Shurinu tortu u limenu kutiju i prekrila je kuhinjskom krpom; kad sam izvadila novčanik, odbila me.

„Recite svojoj curi sretan rođendan od Bríd“, rekla je. „Mali curetak.“

„Vi ste srce.“ Poljubila sam je u obraz.

Ustuknula je i rekla „Oh!“ kao da sam je ugrizla. Okrenula se i dohvatila pločicu čokolade s ormarića. „Rastopite to i prelijte preko torte. Hajde sad, krenite.“

Lice joj je bilo žarko ružičasto kad me ispraćala, mašući mi s vrata, a ja sam održavala ravnotežu s kutijom za tortu na upravljaču bicikla, krivudajući niz seoski put.

Raskošna sam s neznatnim kvalitetama. Jedino što znam jest pisati pjesmice za reklame i biti majka Shuri kako najbolje umijem – pružajući joj ljubav. Čekam da Ted dođe. Ali on ne dolazi. Preko telefona se prepiremo; ili on uopće ne priča, a ja prigovaram. Često izbaci jedan od svojih omiljenih mitova: da su se u vrijeme njezine smrti on i Sylvia uskoro trebali pomiriti. Ne, Ted, ne, želim povikati, krivo pamtiš.

Danas mi je preko telefona rekao da sam osjetljiva i zahtjevna i da uživam u samodopadnosti. Preklinjala sam ga da kaže nešto lijepo. Nastala je tišina.

„Ja ne mogu prestati pričati, a ti ne možeš početi“, vikala sam. „Napiši stih o tome, Herr Pjesniče.“ Onda sam spustila slušalicu i sjedila i plakala.

Shura je držala lutku i gledala me. Nakon nekog vremena sjela je pored mene na pločice i rekla: „Jadna mamili. Draga mami.“

U Irskoj sam sjala; brinula sam se o stvarima; vodila sam kućanstvo, radila u vrtu. Djeca su se dobro ponašala i bili smo obitelj, Tedovo malo pleme. Ipak, nikada nisam mogla postati ravna onoj koja je bila sve: majka, domaćica, književnica, muza. Sylvia je cijelo to vrijeme lebdjela povrh naših glava, kao tihi balon. U Connemari smo čekali, a nismo to ni znali. I, naravno, taj neizbježni poziv je stigao i morali smo se vratiti natrag u Englesku. Ted u Devon, zahtjevima svoje majke; Shura i ja u London, daleko od očiju. Kao da je vrijeme počelo teći unatrag, Ted je ponovno skliznuo u ponavljanje iste greške. Kao da uživa u njenom ponavljanju ili, ako sam blaža, možda si samo ne može pomoći.

Čini mi se da stan bazdi na zlobu; nemam snage izaći iz njega, čak ni da Shuru izvedem na zrak. Osjećam se izmješteno i kao da za mene ne postoji mjesto. Jedno zasigurno znam, a to je da neću ostarjeti i poludjeti kao Wordsworthova Dorothy – rekvizit u pjesnikovu životu. Ne dolazi u obzir. Znam što zaslužujem i Shura također, ali ne dobivamo to što zaslužujemo. Izdržavamo. Onda umremo.

Misli su mi zagušene. Jezik je izgubio ljupkost. Nema više ničega što bi se moglo reći da se zaliječi ili ponovno zašije ono što je već utkano u naše tkivo. Ted i ja smo manjkava oprava, spremna za rashod.

Onda dignem Shuru iz njenog krevetića; soba miriše po njoj, miriše tmasto i na mladost. Na trenutak se zapitam osjeća li miris viskija na meni dok je smještam na jastuk koji sam stavila na pokrivač na pločicama.

„Laku noć, mamili“, kaže Shura.

Odem do štednjaka i okrenem sve plamenike na najjače, zatim legnem kraj nje.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License